

ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΕ ΤΙΤΛΟ

«Η ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ»



Γυμνάσιο Μυγδονίας

Έτος 2022-2023

Ομάδα Εργασίας: η τάξη του Γ'4

Εισηγητής: Κανδηλάπτης Αθανάσιος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	3
Η αρχιτεκτονική του Πηλίου χωρισμένη σε 3 εποχές	4
Γενική Δομή Αρχοντικών	6
Εκκλησίες – Μοναστήρια	7
Γεφύρια	10
Κρήνες	11
Παράρτημα Φωτογραφιών	14
Πηγές – Βιβλιογραφία	18

Εισαγωγή

Η χερσόνησος του Πηλίου είναι φημισμένη για τη φυσική της ομορφιά και είναι από τις πιο αγαπημένες περιοχές της Ελλάδας. Σε αυτό το πανέμορφο μέρος η θάλασσα και το βουνό συνυπάρχουν αρμονικά δημιουργώντας υπέροχα τοπία, τα οποία συμπληρώνουν την εικόνα με τη δική τους ξεχωριστή ομορφιά.

Ένα από τα χαρακτηριστικά της περιοχής αυτής είναι και η Πηλιορείτικη αρχιτεκτονική η οποία είναι η παραδοσιακή αρχιτεκτονική όπου συναντάμε στα αρχοντικά του Πηλίου. Διατηρείται εδώ και πολλά χρόνια ζωντανή μέσω των παλιών αρχοντικών και των άλλων κτισμάτων όπως κρήνες (βρύσες), γεφύρια, οι εκκλησίες και τα πλακόστρωτα καλντερίμια, με γηγενή χαρακτηριστικά όπως πλάκες και πέτρες της ευρύτερης περιοχής. Τα υπέροχα αυτά έργα εντυπωσιάζουν με την επιβλητική ομορφιά τους και προσφέρουν ένα δείγμα αρχιτεκτονικής που είναι απόλυτα εναρμονιζόμενο με το φυσικό περιβάλλον και διατηρεί την εικόνα του Πηλίου αναλλοίωτη. Μάλιστα το 1980 τα χωριά του Πηλίου ανακηρύχτηκαν διατηρητέοι οικισμοί με ειδικούς όρους δόμησης.



Η αρχιτεκτονική του Πηλίου χωρισμένη σε 3 εποχές

Η αρχιτεκτονική του ηλαιορίτικου σπιτιού διακρίνεται σε τρεις περιόδους, που έχουν ονομασθεί, πρώιμη (1700-1750), κλασική(1750-1850) και ύστερη ή αιγυπτιακή (1850-1900)

Στην **πρώιμη εποχή** στις αρχές του 18^{ου} αιώνα, κατασκευάσθηκαν τα οχυρά πυργόσπιτα από τα οποία πολύ λίγα σώζονται σήμερα. Συνήθως τριώροφα κτίσματα, στους δύο πρώτους ορόφους είχαν λίγα μόνο ανοίγματα και πολλές πολεμίστρες, ενώ πάνω από την είσοδο υπήρχε η ειδική καταπακτή γνωστή ως ζεματίστρα. Ο τρίτος όροφος με τη κλασική κατασκευή του τσατμά εξείχε του υπόλοιπου σπιτιού.

Η **κλασική εποχή** της αρχιτεκτονικής του Πηλίου καλύπτει την περίοδο μεταξύ των μέσων του 18^{ου} και του 19^{ου} αιώνα. Την αρχιτεκτονική της περιόδου αυτής επηρέασαμοι τεχνίτες που εγκαταστάθηκαν στην περιοχή του Πεντάλοφου Κοζάνης που ονομαζόταν τότε Ζουπάνι. Οι Ζουπανιώτες μάστοροι, μερικοί από τους οποίους έμειναν ονομαστοί προσδώσανε τη σημερινή αρχιτεκτονική εικόνα των οικισμών που ακολουθεί τον τύπο του βορειοελλαδίτικου σπιτιού. Τα κτίσματα αυτής της περιόδου αφαιρούν την οχυρωματική τους μορφή και αποκτούν μεγαλύτερα παράθυρα και ανέσεις.

Η ύστερη πηλιορείτικη αρχιτεκτονική ξεκινά από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα, με του; πλούσιους ομογενείς Αιγυπτιώτες οι οποίοι έκτοσαν νεοκλασικά σπίτια επηρεασμένα από τις αιγυπτιακές αρχιτεκτονικές μορφές τις εποχής. Συνήθως διώροφα, με συμμετρικές όψεις και αρμονικές γραμμές τα αρχοντικά αυτά «δέσανε» με τα κτίσματα της κλασικής περιόδου προσδίδοντας την μοναδική αρχιτεκτονική εικόνα αντικρίζει ο σημερινός επισκέπτης στους οικισμούς του Πηλίου.

Το αρχοντικό Κανταρτζή στην Πορταριά κτίσμα της ύστερης πηλιορείτικης αρχιτεκτονικής.



Αρχοντικό κλασικής αρχιτεκτονικής περιόδου στη Μακρινίτσα

Γενική Δομή Αρχοντικών

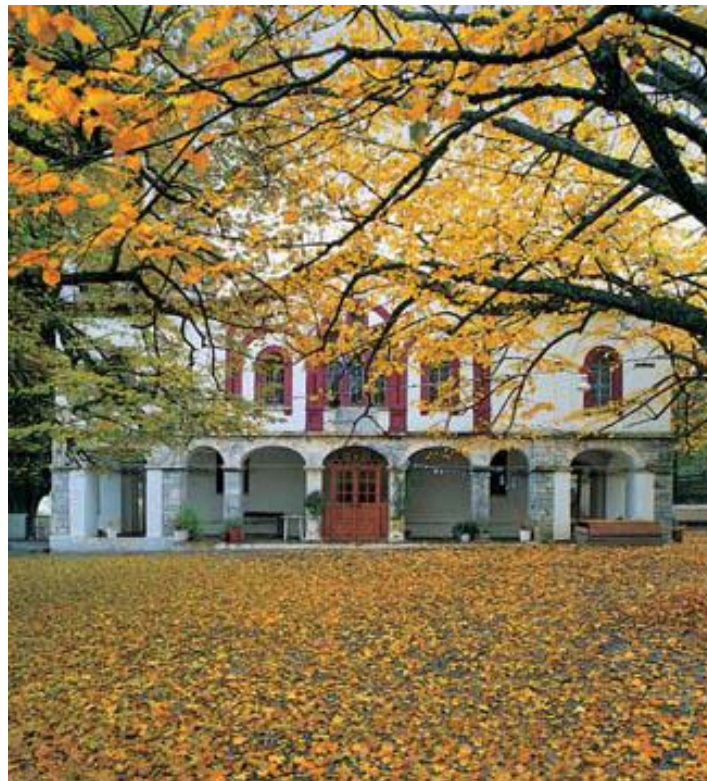
Σχεδόν όλοι οι μεγάλοι οικισμοί του Πηλίου είναι χτισμένοι σε έδαφος με μεγάλη κλίση, γεγονός που απαγορεύει την κατασκευή των σπιτιών με περισσότερους από έναν ή δύο ορόφους. Παράλληλα για την ασφάλεια τους οι ένοικοι υπαγόρευαν την κατασκευή πολυώροφων κτιρίων και οι κατώτεροι όροφοι ήταν συνήθως κλειστοί και χρησίμευαν σχεδόν αποκλειστικά ως βάση για την υπόλοιπη κατοικία. Οι εξωτερικοί τοίχοι των σπιτιών είναι πάντοτε πέτρινοι, με μεγάλο πάχος και επάλληλες οριζόντιες ξυλοδεσιές, με αποτέλεσμα να υπάρχουν ελάχιστες θυρίδες για τον στοιχειώδη φωτισμό και αερισμό των κάτω ορόφων. Αντίθετα στο τελευταίο όροφο ανοίγονται σειρές μεγάλων παραθύρων, για την άνετο φωτισμό της κατοικίας. Μπορούμε επίσης να παρατηρήσουμε την έντονη αντίθεση μεταξύ του κάτω και του πάνω ορόφου ο οποίος κατασκευαζόταν από έναν ελαφρύ σκελετό τον «τσατμά». Ο πάνω όροφος συνήθως εξείχε των κάτω ορόφων δημιουργώντας τη «σαχνισιά», που είναι χαρακτηριστικό της ηλιοροϊτικής αρχιτεκτονικής. Στο ισόγεια υπάρχει η μεγάλη και υπερυψωμένη πόρτα της εισόδου η οποία οδηγεί στο εσωτερικό. Στο εσωτερικό των σπιτιών χρησιμοποιούσαν σε μεγάλο βαθμό το ξύλο και τα καλάμια (μπαγδάτη) για την κατασκευή των τοίχων που δεν είναι φέροντες, για τα πατώματα, τις οροφές και τη στέγη, η οποία επικαλύπτεται με λεπτές πρασινωπές, σχιστολιθικές πλάκες.

Ένα ακόμα σημαντικό χαρακτηριστικό των ηλιοροφείων σπιτιών είναι οι πολύχρωμοι φεγγίτες πάνω από τα παράθυρα του τελευταίου ορόφου. Τα πλούσια σπίτια κατασκεύαζαν φεγγίτες με πολύχρωμα τζάμια τεχνοτροπίας βιτρώ, σε αντίθεση με τα πιο φτωχά σπίτια που τα μιμούνταν χρωματικά.



Εκκλησίες- Μοναστήρια

Οι σωζόμενοι ναΐσκοι ανήκουν γενικά στη μεταβυζαντινή περίοδο και στο τύπο της ξυλόστεγης βασιλικής. Είναι πάντοτε λιθόδομητοι, με κάπως βαριές αναλογίες. Πολλές φορές περιβάλλονται από στοές με χαμηλά πέτρινα τόξα ή λεπτούς λίθινους κιονίσκους και το αέτωμα της στέγης του κεντρικού κλίτους φέρει συνήθως μια ιδιότυπη απότμηση. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των Πηλιορείτικων εκκλησιών είναι η διαμόρφωση των εξωτερικών επιφανειών των αψίδων του ιερού. Οι επιφάνειες αυτές διαρθρώνονται με επάλληλες σειρές αναγλύφων τυφλών τόξων και με διάφορα λαϊκά διακοσμητικά σχέδια, και αποτελούν το μόνο πλαστικά επεξεργασμένο τμήμα του ναού, σε αντίθεση με τις λιτές υπόλοιπες επιφάνειες.



Αγία Μαρίνα

Μονή Αγίου Λαυρεντίου



Ιερά Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών



Γεφύρια

Στα μονοπάτια της ελληνικής Φύσης συχνά συναντάμε μικρά και μεγάλα πέτρινα γεφύρια σε διάφορα μέρη της Ελλάδας. Τα τοξωτά γεφύρια του Πηλίου και της Όθρυος, πολλά από τα οποία κατασκευάστηκαν κατά τον 18ο και 19ο αιώνα, αποτελούν και αυτά αξιόλογα έργα της λαϊκής αρχιτεκτονικής, με λεπτά τόξα, γερά βάθρα και με μεγάλη αισθητική αξία. Αρχικά, ήταν ξύλινα, αλλά αργότερα φτιάχνονταν από πέτρα, η οποία ήταν ανθεκτική, ομοιόμορφη, συμπαγής, χωρίς ρωγμές και με αντοχή στη διάβρωση. Πρώτα στηνόταν ο ξυλότυπος και, στη συνέχεια, η κατασκευή προχωρούσε παράλληλα σχηματίζοντας το τόξο. Τα πέτρινα γεφύρια χαρακτηρίζονται από την καλαισθησία τους, την τολμηρότητα της κατασκευής τους, την απλότητά τους, την εναρμόνισή τους με το φυσικό περιβάλλον.

Το τοξωτό γεφύρι του
1886 στην Κερασιά
Πηλίου



Κρήνες Πηλίου

Το νερό, αυτή η πολύτιμη πηγή ζωής, πάντα αποτελούσε και αποτελεί πρωταρχικό αγαθό τόσο για την ανάπτυξη τόσο του φυσικού περιβάλλοντος, όσο και του ίδιου του ανθρώπου. Προκειμένου ο άνθρωπος να προμηθεύεται ευκολότερα το νερό κατασκεύαζε βρύσες. Βρύσες, πετρόχτιστες, δείγματα της τοπικής λαϊκής αρχιτεκτονικής, που θα τις βρείτε σε κάθε χωριό της Ελληνικής επικρατείας

Πραγματικά έργα τέχνης και στολίδια του Πηλίου είναι οι εκατοντάδες κρήνες του, διάσπαρτες στους διάφορους οικισμούς. Αποτελούν ένα χαρακτηριστικό και εντυπωσιακό δείγμα της πηλιορείτικης αρχιτεκτονικής και συμπληρώνουν τον πολεοδομικό εξοπλισμό των χωριών ενώ είναι χτισμένες με το μεράκι των λαϊκών μαστόρων. Συνήθως βρίσκονται στις πλατείες των οικισμών, στις εκκλησίες ή στα προαύλια των σχολείων, σε αγροτικές περιοχές ή στο λιθόστρωτο οδικό δίκτυο. Είναι μικρών διαστάσεων κατασκευές συνήθως φτιαγμένες από λίθους ενώ ποικίλλουν στη μορφή τους. Χρονολογούνται από το τέλος του 18ου και κυρίως του 19ου αιώνα.

Οι βρύσες κατατάσσονται σε δύο διαφορετικούς τύπους, ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Υπάρχουν οι «απλές» βρύσες και οι «σκεπαστές» βρύσες. Οι απλές κρήνες χαρακτηρίζονται από έναν λιθόκτιστο τοίχο, πάνω στον οποίο ακουμπούν και στην πρόσοψή τους διαθέτουν μια μονή ή διπλή τοξωτή εσοχή στο κέντρο της οποίας υπάρχει η «χούφτα», από όπου τρέχει το νερό. Δεξιά και αριστερά σε διάφορα σημεία των κρηνών υπάρχουν και άλλες μικρότερες εσοχές γνωστές ως «παραθύρες» που χρησιμεύουν για την τοποθέτηση διαφόρων μικροαντικειμένων.

Στο δάπεδο της βρύσης βρίσκεται η κτιστή ή φτιαγμένη από λαξευτό μονόλιθο «γούβα» που χρησιμοποιείται για το πότισμα των ζώων και το πλύσιμο των ρούχων ενώ την εξωτερική εμφάνιση συμπληρώνουν οι επιγραφές, όπου αναγράφεται ο κτήτορας και η χρονολογία κατασκευής και η οποία στολίζεται από διάφορα διακοσμητικά λιθανάγλυφα.

Η δεύτερη κατηγορία στην οποία μπορεί να εντάσσεται μια βρύση είναι αυτή της «σκεπαστής», που διαθέτει πιο σύνθετη κατασκευή από ό,τι η απλή. Οι σκεπαστές χαρακτηρίζονται από τετράγωνη κάτοψη, από ξύλινη στέγη με σχιστολιθικές πλάκες που προσφέρει σκιά, από δύο πεσσούς ή πέτρινους κίονες ή ξύλινους στύλους που ενώνουν την κάτοψη με τη σκεπή και στηρίζουν την τελευταία και από έναν λιθόκτιστο τοίχο, παρόμοιας κατασκευής με τον τοίχο της «απλής» βρύσης, στον οποίο υπάρχουν οι χούφτες του νερού. Βέβαια, υπάρχει και ένα σπανιότερο είδος βρύσης, η «θολοσκεπής», με μορφή ναΐσκου και διάφορα λιθόκτιστα πεζούλια που χρησιμοποιούνται για την ξεκούραση των περαστικών.

Χαρακτηριστικά δείγματα λαϊκής αρχιτεκτονικής του τύπου της «Σκεπαστής» είναι η λιθόκτιστη κρήνη «Μούσγα» στη Βυζίτσα του 1888.

Οι βρύσες είναι στολισμένες με διάφορες λιθανάγλυφες παραστάσεις από το φυτικό και ζωικό βασίλειο (όπως γλάστρες, λουλούδια, ζώα, πουλιά κ.ά), από τη μυθολογία και την ιστορία αλλά και από την εκκλησιαστική παράδοση (χριστιανικά σύμβολα όπως ο σταυρός και τα χερουβείμ).

Εκτός από ομορφιά που χαρίζουν στο χώρο και καθαρό νερό στους διαβάτες, οι βρύσες αυτές είχαν και έχουν και έντονο ανθρωπολογικό ενδιαφέρον.

Εδώ συναντιόντουσαν οι γυναίκες του χωριού, εδώ γίνονταν συνοικέσια ενώ αυτός ήταν και ένας από τους χώρους όπου λύνονταν οι διαφορές μεταξύ των ανθρώπων. Επίσης, είναι συνδεδεμένες με μύθους και παραδόσεις.

Όσον αφορά την ονομασία τους, αυτή μπορεί να προέρχεται από διάφορες πηγές. Είτε από το όνομα του κτήτορά τους που διέθετε τα χρήματα για την κατασκευή τους, είτε από την τοποθεσία στην οποία βρίσκονται είτε από διάφορα γεγονότα που έγιναν εκεί, είτε από τον τεχνίτη που την κατασκεύασε.



Μακρυνίτσα
Μαγνησίας (Πήλιο)
("Αθάνατο Νερό")

Άγιος Λαυρέντιος
Μαγνησίας (Πήλιο)



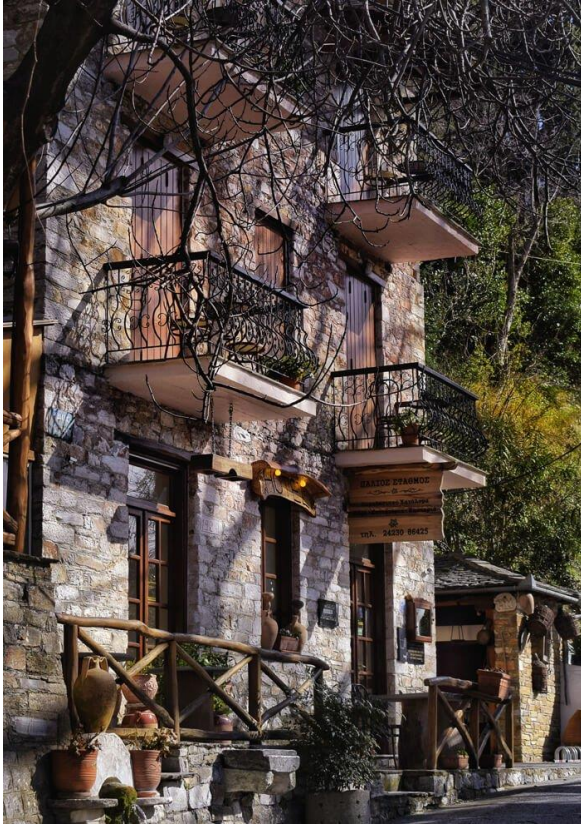
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ



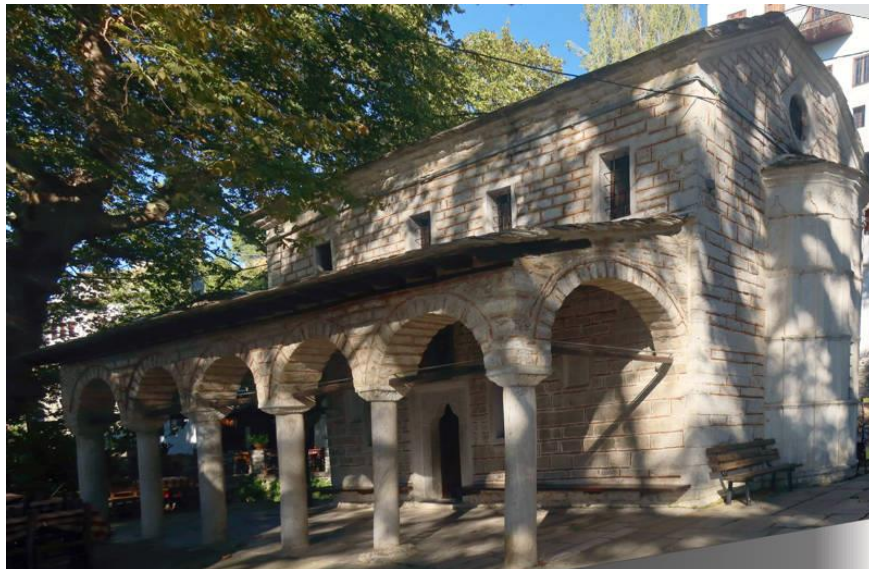
Αρχοντικό Κόντου
Βυζίτσα Πηλίου



Άγιος Νικόλαος Πορταριά Πηλίου



Αρχοντικό
Μηλιές Πηλίου



Ιερός Ναός Αγ. Ιωάννη Προδρόμου
Μακρινίτσα Πήλιο



Αρχοντικό Τσακνάκη Πήλιο



Τοξωτό Γεφύρι Τσαγκαράδα Πηλίου



Αρχοντικό Σακαλή Πινακάτες Πηλίου



Αρχιτεκτονικό Σχέδιο
Αρχοντικού Στο Πήλιο

ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%B7%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B7%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE>

<https://www.aroundpelion.com/el/architecture>

https://www.pezoporia.gr/pez/routes_area.asp?arID=2&arContent=1®ID=24

<http://5a.arch.ntua.gr/project/5291/5879>

<http://5a.arch.ntua.gr/project/5301/6265>

<https://www.secretvolos.gr/pilio-kathe-grafiko-chorio-kai-ekklisia/>

5a.arch.ntua.gr

Archaiologia.gr

<https://www.iefimerida.gr>">[iefimerida.gr](https://www.iefimerida.gr) - http://odysseus.culture.gr/h/2/gh251.jsp?obj_id=1656

www.aroundpelion.com

Στην εργασία συμμετείχαν οι μαθητές του Γ' 4:

Μαυριδοπούλου Δομνίκη

Μουκαλλαρι Βασιλική

Νίκας Κωνσταντίνος

Παπαστολόπουλος Αριστείδης

Παπαχατζή Αναστασία

Πάππος Ιωάννης

Πασκουάλ Άρτεμις

Πεπελίδου Γεωργία

Σαπουνίδου Ελένη

Τεκέογλου Ιωάννης

Τζαβάρα Ιωάννα

Τουμπέλης Σπυρίδων

Τσιγάρας Οδυσσέας

Τσιταμπάνη Ασπασία

Φανούλης Χαράλαμπος

Φόλλας Γεώργιος

Χατζηιωάννη Σοφία

Χριστίδης Αστέριος

Χρυσοχοΐδου Ελευθερία